

Regimul juridic al contractului de credit sindicalizat

Drd. Alina Dodocioiu

The juridical regime of the syndicated loan contract

Abstract

Syndicated loans represent the loans granted by a group of lenders known as a syndicate under a syndicated loan agreement. One of the main advantages of the syndicated loan is that the borrowing process is simplified, existing one agreement covering the whole group of banks, rather than a series of separate bilateral loans. Another important advantage of the syndication technique is the diversification of sources of finance and the reduction of credit risk.

Key words: *syndicated loan contract, direct syndicalization, indirect syndicalization, arranger institution, syndicated agent*

Cuvinte cheie: *contract de credit sindicalizat, sindicalizare directă, sindicalizare indirectă, aranjor, agent de sindicalizare*

1. Definiție. Creditul sindicalizat reprezintă o varietate a creditului bancar. Creditul bancar era definit în Legea 58/1998¹ a activității bancare la art. 3, alin 7 drept "orice angajament de punere la dispoziție sau acordarea unei sume de bani ori prelungirea scadenței unei datorii, în schimbul obligației debitorului la rambursarea sumei respective, precum și la plata unei dobânzi sau a altor cheltuieli legate de această sumă sau orice angajament de achiziționare a unui titlu care încorporează o creanță ori a altui drept la încasarea unei sume de bani". Putem deduce, astfel, definiția contractului de credit, și anume contractul prin care o instituție de credit denumită creditor sau împrumutător pune la dispoziția unei alte persoane denumită împrumutat o sumă de bani cu obligația acesteia din urmă de a restitui suma respectivă și a dobânzilor sau cheltuielilor aferente.

Creditele sindicalizate sunt creditele acordate de către un grup de bănci reunite într-o entitate lipsită de personalitate juridică (denumită în doctrină și sindicat, consorțiu, pool bancar), în vederea finanțării, cel mai adesea, pe termen mediu, a unei operațiuni. Această operațiune poate consta în nevoi generale, refinanțare, finanțarea exporturilor, credite de achiziție, finanțarea de tip LBO – leveraged buyout sau finanțarea infrastructurii. Ele se acordă, de obicei, statelor sau marilor societăți².

2. Evoluție. Creditele sindicalizate constituie o sursă foarte importantă de finanțare internațională, dovedindu-se a fi în același timp o resursă eficientă și

¹ Abrogată prin OUG nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată prin L 227/2007, publicată în Monitorul Oficial Partea I, nr. 480 din 18.07.2007.

² Creditul sindicalizat internațional este definit în statisticile Băncii Reglementărilor Internaționale drept o facilitare pentru care există cel puțin un creditor prezent în sindicat cu naționalitate diferită de cea a entității care împrumută.

flexibilă de distribuție a riscului³. Apărute în secolul XIX în Statele Unite ale Americii, creditele sindicalizate sunt utilizate frecvent în Germania înainte de primul război mondial și în Franța în anii '30. Datorită nevoilor de finanțare în creștere, băncile au fost puse în fața provocării de a găsi noi mijloace de cooperare în vederea satisfacerii necesităților de lichidități.

Intensificarea schimburilor financiare au dus la apariția și dezvoltarea rapidă a eurocreditelor și a creditelor în sistem phare. Printre cele mai active bănci în formarea de consorții în această perioadă au fost în SUA Bank of America, Chase Manhattan Bank, în Italia Banco di Roma, Banco Commercial, în Marea Britanie Barclays și Midland și în Franța Banque Nationale de Paris și Paribas. Astfel, în 1977, existau 7 credite sindicalizate a căror valoare era egală sau depășea 1 miliard de dolari și 29 de credite a căror valoare era egală cu sau depășea 300 milioane de dolari⁴. Însă boom-ul creditelor sindicalizate a avut loc ulterior acordului dintre Iran și Arabia Saudită în perioada războiului arabo-israelian din octombrie 1973, în urma căruia prețul petrolului a crescut de 5 ori. Petrodolarii⁵ sunt, la rândul lor, refolosiți de către băncile occidentale pentru largi împrumuturi sindicalizate. La finele anilor '80, acest fenomen începe să cunoască declinul, odată cu incapacitatea rambursării unora din aceste credite. În acest sens, a se vedea cazul Mexicului, care, în 1982 a suspendat plățile datoriei de 50 miliarde de dolari și al Poloniei care și-a reeșalonat datoria de 8 miliarde de dolari datorită instabilității politice din țară și a grevelor frecvente.

În prezent, piața primară a creditelor sindicale internaționale reprezintă unul din cele mai active sectoare de finanțare⁶, băncile recurgând în mod frecvent la această tehnică. Aproape toate tipurile de împrumuturi pot fi acordate de către un sindicat, aceasta fiind singura tehnică ce permite creșterea rapidă a fondurilor, lucru mai dificil de realizat pe celelalte piețe de capital (acțiuni, obligațiuni și plasamente private).

În SUA, cei mai mari creditori care acordă credite sindicalizate sunt JP Morgan (cotă de piață 28,9%), Bank of America (cotă de piață 21,4%) și Citigroup (cotă de piață 14,7%)⁷. În Europa, Franța a acumulat în 2004 o pătrime din creditele sindicalizate acordate în Europa de vest, iar la nivel mondial aceasta se situează pe locul 2 după SUA.

³ Unul din cele mai recente exemple autohtone îl constituie împrumutul sindicalizat obținut de A&D Pharma în valoare de 100 milioane Euro pe o perioadă de 5 ani pentru creșterea rapidă a companiei, creșterea capitalului circulant, modernizarea rețelei de depozite și farmacii, sau creditul de 80 milioane de euro obținut de grupul de medicamente Argesfarm, sindicalizat de Citibank International (Sursa: www.wall-street.ro).

⁴ Emmanuelle Bouretz, *Crédits sindicués: transfert et partage du risque entre banques*, Revue Banque, Paris 2005.

⁵ Dolarii rezultați din vânzarea petrolului de către exportatori către țările vestice, dolari depozitați ulterior în băncile din aceste țări.

⁶ Donald J. Mullineaux, *"Tying and Subsidized Loans: a Doubtful Problem"*, American Bankers Association, mai 2002.

⁷ *Syndicated Bank Loans: 2006 Default Review and 2007 Outlook*, Moody's Investors Service (www.moodys.com).

3. Caracterele juridice ale contractului de credit sindicalizat.

Contractul de credit sindicalizat este un contract consensual, simplul acord de voință al părților fiind suficient pentru încheierea valabilă a contractului. În practică, toate contractele de credit sindicalizat se încheie însă în formă scrisă, având în vedere complexitatea acestora, în normele bancare care guvernează acest tip de credit fiind specificate elementele documentației contractuale.

Contractul de credit sindicalizat este un contract sinalagmatic, întrucât ambele părți au drepturi și obligații: obligația principală a împrumutătorului este de a pune la dispoziția împrumutatului sumele de bani menționate în contract, în timp ce împrumutatul are obligația principală de a returna sumele primite în termenele și condițiile stabilite, însoțite de plata dobânzii aferente.

Un alt caracter juridic al acestui tip de contract de credit este caracterul oneros, spre deosebire de împrumutul de consumație (propriu-zis), care poate fi cu titlu gratuit sau cu titlu oneros. De asemenea, o altă diferență dintre contractul de împrumut de consumație (propriu-zis) și contractul de credit sindicalizat o constituie obiectul împrumutului, și anume: în cazul împrumutului de consumație, este vorba despre lucruri care sunt deopotrivă fungibile (de gen), și consumptibile potrivit naturii lor, în timp ce obiectul contractului de credit sindicalizat îl constituie întotdeauna o sumă de bani⁸.

4. Tipuri de credite sindicalizate⁹. Doctrina franceză împarte creditele sindicalizate în două forme juridice, și anume:

- *sindicalizare directă* - riscul de credit poate fi distribuit de la început între băncile semnatare ale documentației contractuale (credit sindicalizat);

- *sindicalizare indirectă sau sub-sindicalizarea* - riscul de credit poate fi transferat concomitent sau ulterior de către o bancă unică semnată a contractului de credit (credit bilateral sau sindicalizat), uneia sau mai multor bănci.

Sindicalizarea directă – grupul de bănci semnează documentația contractuală care guvernează raporturile dintre bănci și entitatea care împrumută, pe de o parte, și raporturile dintre bănci, pe de altă parte, conferind uneia dintre ele, denumită *agent de credit*¹⁰, un rol de centralizare a operațiunilor. În acest caz, se consideră că fiecare membru al sindicatului acordă direct entității care împrumută un credit exprimat în cifre sau în procent din suma totală a creditului. În această situație, în marea majoritate a cazurilor, avem de-a face cu un singur contract care cuprinde atât prevederi referitoare la creditul acordat entității respective, cât și prevederi referitoare la sindicalizare. Specificitatea acestui caz face dificilă disocierea dintre relația de credit și relația sindicală¹¹, ambele putând fi analizate într-o singură prevedere. Avantajele sindicalizării directe sunt faptul că ambele relații sunt guvernate de aceeași lege și că entitatea care se împrumută aprobă

⁸ Pentru împrumutul de consumație, a se vedea Francisk Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, vol. III, Editura Universul Juridic, București, 2007, p. 28.

⁹ În doctrină se mai folosește și denumirea de credit consorțial.

¹⁰ Engl: *lead bank, lead lender*.

¹¹ Emmanuelle Bouretz, *Crédits syndiqués: transfert et partage du risque entre banques*, Revue Banque, Paris 2005.

sindicatul bancar, regulile de funcționare ale acestuia, precum și condițiile financiare ale operațiunii prin însuși contractul de credit. Motivele pentru care băncile distribuie riscurile creditului sunt variate, pornind de la incapacitatea de a susține singure un împrumut de o valoare prea mare și până la dorința entității de a se face cunoscută pe piață.

Sindicalizarea indirectă – băncile care au acordat un credit pot transfera o parte sau tot riscul creditului uneia sau mai multor bănci sau instituții de credit. Banca ce transferă riscul poate să fie¹²:

- a) o bancă semnatară a unui contract de credit sindicalizat, adică procedeul de sub-sindicalizare de gradul întâi sau sindicalizare de gradul al doilea;
- b) o bancă semnatară a unui contract de credit bilateral, care acționează în afara oricărei sindicalizări preexistente, adică sindicalizarea indirectă sau creditul în participație;
- c) o bancă, nesemnatară a unei convenții de credit, care și-a asumat deja, prin intermediul unei sub-sindicalizări de gradul întâi sau unei sub-sindicalizări indirecte, totul sau o parte a riscului (1) unui credit sindicalizat sau (2) unui credit bilateral și care decide, la rândul său, să transfere acest risc uneia sau mai multor bănci, adică sub-sindicalizare sau sindicalizare de gradul al doilea.

5. Cadrul juridic al contractului de credit sindicalizat. Am redat anterior definiția legală a creditului, așa cum era ea furnizată de Legea 58/1998. În ceea ce privește varietatea de credit analizată în acest articol, legislația română nu conține dispoziții referitoare la contractul de credit sindicalizat, contractele de acest gen încheiate pe teritoriul României fiind elaborate în limba engleză și guvernate de legislația britanică (excepție făcând contractele de garanție asupra bunurilor debitorului și/sau garantului aflate pe teritoriul țării noastre sau în orice alte cazuri în care garanția trebuie constituită conform legii române). Putem astfel adăuga încă un caracter juridic al contractului de credit sindicalizat, și anume aceea că acest tip de contract este un contract nenumit.

În legislația franceză, respectivul domeniu este guvernat de Hotărârea ministerială din 18 februarie 1987 și Regulamentul Comitetului pentru reglementare contabilă nr. 00-03 din 4 iulie 2000. Ambele documente oferă, însă, doar definiții privitoare la consorțiile bancare și nu indică regimul juridic al sindicalizărilor bancare. Federația Bancară Franceză a urmărit, încă din anii '80, să elaboreze un set de recomandări care să guverneze mecanismul luării deciziilor în cadrul sindicatului bancar, în vederea unei mai bune gestionări a relațiilor dintre parteneri la nivelul angajamentelor reciproce; acest demers a fost, însă, abandonat datorită preferinței bancherilor francezi pentru absența regulilor profesionale scrise care riscau să blocheze anumite situații sau să dea naștere la dificultăți de interpretare.

În prezent, se observă o tendință generală de *standardizare* la nivel mondial a documentației referitoare la creditul sindicalizat. Astfel, pe plan

¹² *Ibidem*, p. 22.

europăean a fost creată o organizație denumită Loan Market Association (LMA)¹³, cu sediul la Londra, ale cărei obiective sunt de a elabora documente standard pentru piața primară și secundară a creditelor sindicalizate. În colaborare cu British Bankers Association și cu Association of Corporate Treasurers, asociația a elaborat un set de 6 contracte tip de credit sindicalizat (care poartă denumirea de Primary Documents și sunt guvernate de legea engleză). Printre membrii LMA se numără bănci, cabinete de avocatură, investitori instituționali și alți membri implicați în mod activ pe piețele de credit sindicalizat. Documentele standardizate elaborate de asociație sunt, însă, disponibile pentru a fi folosite în mod exclusiv de către membrii acesteia, nefiind accesibile publicului larg.

Această asociație a elaborat, de asemenea, și un *cod de conduită* care nu are ca scop să prevaleze dreptului comun în materie, ci să ofere indicații, încurajând băncile să respecte reglementările legale.

6. Clauza respectării confidențialității. Unul din elementele extrem de importante ale contractului de credit sindicalizat îl constituie clauza confidențialității. În acest sens, asociația oferă indicații cu privire la modul de a folosi *informația confidențială*, modul în care utilizarea informației confidențiale poate crea preocupări juridice și pașii care trebuie avuți în vedere în reducerea riscurilor. În contractele de credit sindicalizat, părțile pot veni în contact cu informații confidențiale sau cu informații sensibile la preț. În termeni generali, există anumite obligații de confidențialitate impuse de creditor datorită preocupărilor de sensibilitate comercială ale informației. Există și o formă standard a angajamentelor de confidențialitate elaborate de LMA. La nivel european, a fost elaborată și o definiție a informației interne (Directiva UE 2003/6/EC referitoare la abuzul pe piața UE¹⁴, art.1): "*...informația de o natură precisă care nu a fost făcută publică, care se referă, direct sau indirect, la unul sau mai mulți emitenți de instrumente financiare și care, dacă este făcută publică, poate avea un efect semnificativ asupra prețurilor acestor instrumente financiare sau asupra prețului instrumentelor financiare derivate aferente*".

Această directivă solicită emitenților să informeze publicul, cât mai curând posibil, cu privire la informația internă referitoare la aceștia sau la securities. Scopul acestei cerințe este de a limita circumstanțele potențiale sau perioada în care informația internă este posibil să existe. Totuși, există excepții în ceea ce privește această obligație – în special în ceea ce privește negocierile în desfășurare sensibile din punct de vedere comercial. Pe cale de consecință, confidențialitatea poate fi, de asemenea, solicitată în mod expres de către entitățile care împrumută din partea

¹³ Corespondentul asiatic al acesteia îl constituie Asia Pacific Loan Market Association, cu sediul la Hong Kong, care derulează o activitate similară. Printre membrii săi se numără ABN AMRO Bank, BA Asia, Bank of China, Bank of Tokyo-Mitsubishi, BNP Paribas, Barclays Capital, JP Morgan Chase, Citibank, DBS Bank, HSBC Investment Bank Asia. Un caz special îl constituie piața japoneză, care deține propria sa asociație, Japanese Syndicated Loan Market Association.

¹⁴ Titlu original: *Directive 2003/6/EC on insider dealing and market manipulation (market abuse)*, Jurnalul Oficial al UE, 28 ianuarie 2003.

creditorilor ca rezultat al obligațiilor ce se nasc conform legislației în domeniul tranzacționării interne.

LMA propune câțiva pași practici care trebuie să fie urmați de către companii în vederea protejării informației interne, și anume bariere de informație, restricții privitoare la tranzacționare, reguli privitoare la personal, pregătirea personalului, impunerea obligațiilor de confidențialitate terțelor părți.

7. Părțile contractante¹⁵. **Aranjorul**¹⁶ este banca sau instituția financiară autorizată de client să organizeze finanțarea, conform termenilor și condițiilor stipulate în ofertă (sau în scrisoarea de mandat); principalele sale obligații sunt: inițierea și structurarea tranzacției, trimiterea invitațiilor către alte bănci, distribuirea informațiilor către potențialii participanți, stabilirea participării finale în cadrul sindicalizării, pregătirea și negocierea documentației contractuale cu clientul sau cu băncile care participă la sindicalizare.

Agentul de sindicalizare¹⁷ este banca sau instituția financiară care acționează în numele tuturor băncilor participante și este mandatată de membrii sindicatului cu administrarea creditului/facilității, după semnarea contractului de credit; agentul are o relație directă cu împrumutatul, acționând ca un intermediar între împrumutat și creditorii; drepturile și responsabilitățile agentului sunt stipulate, de obicei, în contractul de credit sindicalizat (ca în cazul sindicalizării directe, așa cum s-a precizat anterior), sau pot exista situații când mandatul agentului face obiectul unui contract separat, distinct de contractul de credit, încheiat între împrumutat, băncile participante și agent (în cazul sindicalizării indirecte).

Creditorii¹⁸ sunt băncile care își asumă angajamentul de a furniza o parte din fondurile puse la dispoziția împrumutatului.

8. Etapele încheierii contractului de credit sindicalizat. O tranzacție sindicalizată se derulează pe parcursul a trei etape: faza pre-mandat, în care este structurată tranzacția și se stabilește strategia de distribuție; faza post-mandat, în care are loc sindicalizarea și sunt negociate sau semnate contractele de credit, de garanție etc.; faza post-semnare, în care are loc utilizarea și rambursarea facilității financiare.

În faza pre-mandat, clientul inițiază procesul de sindicalizare, căutând un aranjor. Invitațiile de depunere a ofertelor se pot adresa doar băncilor cu care acesta are relații strânse de afaceri sau unui grup largit de bănci. Principalele informații pe care un aranjor trebuie să le dețină în această etapă sunt: suma facilității, scopul, maturitatea, graficul de tragere; clauzele contractuale sensibile (condiții precedente, condiții financiare); termenii și condițiile acceptabile de către bancă; grup țintă de bănci; nivelele țintă de preț; termene (atât pentru acordarea mandatului, cât și pentru

¹⁵ *Guide to syndicated loans*, Loan Market Association.

¹⁶ Engl. *arranger, mandated bank*, fr. *arrangeur*.

¹⁷ Engl. *facility agent (facility manager)*, fr. *agent de crédit*.

¹⁸ Engl. *lenders, participants, co-lenders*, fr. *membres du syndicat*.

punerea la dispoziție a fondurilor); competiție și abordarea împrumutatului cu privire la modalitatea de licitație/evaluare și selectare a ofertelor.

Urmează structurarea și stabilirea prețului tranzacției; în această etapă este necesar să se constituie o echipă al cărei obiectiv este câștigarea mandatului. Echipa trebuie să se asigure că structura facilității și prețul sunt atractive pentru client și că vor fi acceptabile pentru potențialele bănci participante. Astfel, o primă propunere este înaintată clientului.

În urma negocierii cu clientul se stabilesc termenii ofertei finale, iar oferta finală rezultată se supune aprobărilor interne ale băncii.

În faza postmandat, aranjorul pregătește pachetul informațional care va fi transmis băncilor/investitorilor invitați în sindicalizare. Acesta reprezintă un document esențial, care cuprinde de regulă: acordul clientului de transmitere a informațiilor, termenii și condițiile tranzacției, date legate de activitatea clientului, date legate de management, situațiile financiare ale clientului și garantului. Dacă este vorba de finanțarea unui proiect, la elementele enumerate anterior se vor adăuga datele specifice ale proiectului respectiv (studiu de fezabilitate, licențe). Ulterior, aranjorul transmite invitații de participare către băncile identificate în prealabil, însoțite de un proiect de acord de confidențialitate care trebuie semnat de băncile invitate și remis aranjorului. După obținerea aprobărilor interne, fiecare bancă va trimite în scris acceptul de a participa la tranzacție. Documentația contractuală este elaborată de case de avocatură sau de către consultați externi ai băncii.

După semnarea documentației contractuale, rolul Aranjorului ia sfârșit, locul acestuia fiind luat de către Agent (sarcinile sale sunt specificate în contractul de credit sindicalizat sau într-un contract separat de agent, accesoriu contractului de credit). Rolul Agentului este de a verifica îndeplinirea de către client a condițiilor stipulate în contractul de credit, de a primi de la client cererile de tragere, de a notifica băncile participante cu privire la sumele pe care acestea trebuie să le transfere agentului, pentru contul împrumutatului. De asemenea, Agentul primește și distribuie către sindicat toate documentele și notificările venite de la împrumutat.

9. Actele necesare încheierii contractului de credit sindicalizat. Scrisoarea de mandat (sau oferta)¹⁹: împrumutătorul desemnează Aranjorul prin intermediul scrisorii de mandat. Conținutul scrisorii de mandat variază după cum Aranjorul este mandatat să depună "cele mai bune eforturi" în vederea aranjării facilității respective, sau dacă Aranjorul este de acord să "subscrie" facilitatea respectivă. Aceasta conține: un acord de subscriere sau de utilizare a celor mai bune eforturi, condițiile obligațiilor creditorilor, chestiuni legate de sindicalizare, precum și costurile și dispozițiile referitoare la garanție.

Scrisoare de intenție²⁰: scrisoarea de mandat va fi semnată, de obicei, împreună cu o scrisoare de intenție atașată. Scrisoarea de intenție conține termenii finanțării propuse anterior documentației complete. Ea cuprinde părțile implicate,

¹⁹ Engl. *mandate letter, commitment letter, consentment letter, fr. lettre d'engagement.*

²⁰ Engl. *term sheet.*

rolurile acestora, precum și mulți termeni comerciali (de exemplu, tipul de facilități, sumele facilităților, prețul, termenul creditului).

Memorandumul de informare²¹: pregătit de obicei de către Aranjor împreună cu împrumutătorul și trimis de către Aranjor potențialilor membri ai sindicatului. Acesta conține o descriere comercială a activității, administrării și contabilității împrumutătorului.

Scrisori de comision²²: în plus față de plata dobânzii creditului și orice cheltuieli bancare aferente, entitatea care se împrumută trebuie să plătească comisioane acelor bănci din cadrul sindicatului care au realizat o activitate suplimentară sau și-au asumat o responsabilitate mai mare în procesul de creditare, în special Aranjorul și Agentul. Contractul de credit sindicalizat trebuie să conțină prevederi referitoare la aceste comisioane.

Tipuri de contracte de credit sindicalizate. Există două tipuri de facilități care sunt, de obicei, sindicalizate, și anume facilități de credit la termen (*term loan facilities*) și facilități de credit reînnoibil sau rotativ (*revolving loan facilities*).

În tipul de facilitate de credit la termen creditorii împrumută o sumă specificată pe o anumită perioadă de timp, cunoscută drept "termen". De obicei, entității căreia i se acordă împrumutul îi este permisă o scurtă perioadă de timp după executarea creditului (perioada de disponibilitate sau de angajament), în care poate atrage credite până la o limită maximă specificată a facilității. Rambursarea poate fi efectuată în rate (caz în care facilitatea este descrisă ca amortizare) sau poate exista o singură plată la finele facilității. Odată ce un credit la termen a fost achitat de către entitatea care s-a împrumutat, acesta nu mai poate fi reatras.

În ceea ce privește facilitatea de credit reînnoibil, aceasta oferă unei entități care se împrumută o sumă totală maximă a capitalului, disponibilă pe o anumită perioadă de timp. Totuși, spre deosebire de creditul la termen, facilitatea de credit reînnoibil permite entității care se împrumută să reducă, să ramburseze și să reatragă credite din capitalul disponibil pe respectiva perioadă de timp. Fiecare credit este împrumutat pe o anumită perioadă de timp, de obicei una, trei sau șase luni, după care este, tehnic, rambursabil. Rambursarea unui credit reînnoibil este efectuată fie prin programarea reducerilor din suma totală a facilității în timp, fie prin rambursarea tuturor creditelor restante care sunt rambursate la data încheierii. Contractele de credit sindicalizat pot conține fie o singură facilitate de credit la termen sau reînnoibil, fie acestea pot conține o combinație între cele două tipuri de facilități financiare, sau câteva din fiecare tip (de exemplu, credite multiple la termen în diferite valute și cu diferite profiluri de maturitate).

10. Concluzii. Acest tip de credit a cunoscut în ultima vreme o extindere foarte mare. La nivel mondial, jumătate din aceste tipuri de credite au fost acordate de către piața americană, în timp ce pe piața europeană cei mai importanți membri au fost Franța, Germania și Marea Britanie. Printre cele mai importante bănci care acordă astfel de credite pe piața primară amintim aici corporația JP Morgan (pentru

²¹ Engl. *information memorandum, consentment memorandum, fr. mémorandum d'information.*

²² Engl. *fee letters.*

piața americană), Deutsche Bank AG, Royal Bank of Scotland Group, BNP Paribas, Calyon, Société Générale (pentru piața europeană). În prezent, datorită tipurilor diferite de probleme pe care le ridică aceste contracte, cum ar fi legea care guvernează contractul, clauzele de confidențialitate, se încearcă o standardizare la nivel regional a documentației aferente acestui tip de contracte, în vederea facilitării contractării acestor categorii de credite și uniformizării practicii în materie. Astfel, în lumina acestor demersuri, propunem *de lege ferenda* identificarea acestui tip de contract de credit în legislația română, avându-se însă în vedere faptul că, pe plan internațional, se urmărește ca aceste tipuri de contracte să nu fie supuse unor constrângeri statale (a se vedea cazul Franței, țară cu tradiție în domeniul creditelor sindicalizate, care a eșuat în demersul său de a crea un cod de bune practici la nivel național, legislația conținând, însă, în prezent, prevederi referitoare la organizarea și funcționarea consorțiilor bancare).